

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorale Missionariorvm

Verjuys, Jean-Baptiste

Antverpiæ, 1682

Tractatus IV. De Hæreticis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41565

TRACTATUS IV.

De hereticis.

ARTICULUS I.

*Quid sit hæresis, & quis formaliter
fit hereticus.*

SI inspiciamus æthimologiam nomi-
nis, hæresis Græcè significat Ele-
ctionem: & licet apud veteres tam
Græcos quàm Latinos generaliter
significaret quamcumque sectam, v. g. Plato-
nicam, Stoicam, Peripatheticam &c. Chri-
stiani tamen scriptores in sensu contractiori,
hæresim nuncupant sectam, seu divisionem
quâ quis à communi Ecclesiæ fide se sejungit,
privatamque opinionem eligens à Catholicâ
institutione discedit. Et hoc conforme est Iuri
Canonico q. hæresis 3. c. 24. ubi dicitur: *Hæresis
græcè ab electione dicitur, quâ scilicet sibi unus-
quisque eligit disciplinam, quam putat esse
melio-rem.* Quem locum citat, & sequitur
S. Thomas in 1. Cor. 11. lect. 4. ad illa verba.
*Opertet hæreses esse. Ex quo, inquit, duo accipi
possunt: Primò quidem, quòd de ratione hæresis
est, quòd aliquis privatam disciplinam sequatur
quasi*

quasi per electionem propriam, non autem disciplinam publicam, qua divinitus traditur.
 2. *Quod huic disciplina aliquis pertinaciter inhaereat, nam electio firmã importat inhesionem.*
 Unde alii dicunt hæresim dictam ab hærendo in propriã opinione; conformiter autem ad hanc ethimologiam & doctrinam tam SS. Patrum quàm Angelici nostri Magistri colligi potest hæc definitio: *Error intellectus voluntarius, cum pertinacia, contra aliquam veritatem fidei Catholicæ prius susceptæ.* Quæ definitio sic breviter explicatur: *Error intellectus.* Quia sicut assensus fidei in intellectu consummatur, sic etiam assensus contrarius fidei in intellectu completur. Certum etiam est quòd error sit actus intellectus *Voluntarius.* Sicut enim assensus fidei requirit piam affectionem voluntatis, ita hæresis elationem voluntatis *Cum pertinaciã.* Quia hæreticus non est, qui pertinaciter non tenet aliquid contra fidem. De quo postea; *Contra aliquam veritatem fidei Catholicæ.* Error enim circa alia non est hæresis. Dicitur autem *contra aliquam,* ut distinguatur ab Apostasiã quæ totaliter à fide recedit. *Prius susceptæ.* Ut distinguatur ab aliis speciebus infidelitatis, videlicet Paganismo & Judaismo. Disputant aliqui qualis susceptio fidei si necessaria. Ban. 2.2. q. 11. a. 2. Alphonsus à Castro & alij tenent non requiri Baptismi Sacramentum, sed sufficere susceptionem internæ fidei Christianæ, ac

proinde Cathecumenos ante baptismum susceptum fieri hæreticos si deficient Verum tamen Cajet. 2. 2. q. 11. a. 1. Et Sanchez lib. 2. sum cap. 7. n. 34 Toletus lib. 4. c. 3. tenent requiri Sacramentum Baptismi, & sic Cathecumeni deficientes erunt infideles, infidelitate reductivâ tantum ad hæresim. Quidquid tamen sit, omnes tenent illos tantum puniri posse ab Ecclesiâ, qui per Sacramentum Baptismi fidem susceperunt.

Moyent autem aliqui difficultatem quoad pertinaciam, quia inde sequi videretur quod nunquam detur propositio hæretica, nisi ab aliquo hæretico cum pertinaciâ asseratur. Imo sequeretur quod eadem propositio simul erit hæretica, & non hæretica; hæretica quidem in ore hominis intelligentis & pertinacis, non hæretica in ore hominis idiotæ, in quo non est pertinacia.

Tandem etiam quia veritas fidei non dependet ab asserente: sive enim proferatur à Judæo, sive à Pagano, sive à Christiano v.g. quod Deus sit trinus & unus, erit veritas fidei, ergo à sensu contrario error hæreticus non dependet ab asserente, sive cum pertinaciâ, sive sine illâ.

Distinguendum ergo est: in propositionem hæreticam formaliter, quæ non invenitur sine pertinaciâ; & materialiter hæreticam quæ non includit pertinaciam. Eo modo quo distingui solent alia peccata, ut patet in fornicatione quæ

quæ for
scienter
accedit
cibili
rialiter
Liam
positio
ratur c
& illam
lata au
est hæ
requisi
ma ex
hæresi
distin

Quan

IN
hæ
tate t
stanti
cus in
litati
Arch
fund

quæ formaliter talis est, quando quis accedit scienter ad non suam. Materialiter verò si accedit ignoranter, saltem ignorantia invincibili; sic Jacob non formaliter, sed materialiter tantum fornicatus est accedendo ad Liam, quam putabat esse Rachelem. Propositio ergo quæ est erronea in fide si profertur cum pertinaciâ, erit formaliter hæretica, & illam sic tenens formaliter hæreticus. Pro-lata autem sine pertinaciâ tantum materialiter est hæretica, quia habet quidem in se omnia requisita ad hæresim, sed deest ipsi aliqua forma extrinseca, scilicet pertinacia, sine quâ hæresis formalis non constituitur Per quam distinctionem facilè respondetur ad objecta.

ARTICULUS II.

Quanam pertinacia requiritur ut aliquis sit formaliter hæreticus.

IN primis est certum, quòd pertinacia ad hæresim requisita non consistat in diuturnitate temporis. Sicut enim fidelis in unico instanti elicere potest actum fidei, ita & hæreticus in unico instanti actum hæresis seu infidelitatis Licet Sylvester v. hæresis q. 1. n. 5 ex Archidiacono videatur tenere contrarium, hoc fundamento: quod ille tantum censeatur per-

tinax esse qui aliquando admonitus non vult
resipiscere, juxta illud Apostoli ad Titum 3.
v. 10. *Hereticum hominem post unam & se-*
eundam correptionem devota. Hoc autem diu-
turnitatem temporis requirit. Intelligendum
tamen est Sylvester secundum presumptionem
externam, seu in foro exteriori in ordine ad
pœnas.

2. Pertinacia hîc non sumitur perobdura-
tione seu obstinatione prout opponitur infir-
mitati seu fragilitati. Sive enim ex infirmitate,
sive ex passione oriatur contradictio contra
auctoritatem Ecclesiæ, sufficiens est ad hære-
sim, nec etiam requiritur quod sit inflexibilis.

Tertiò non requiritur ut quis contradicat
doctrinæ quam credit esse veram, sic enim
non daretur hæresis interna, impossibile est
enim quòd quis internè contradicat contra id
quod sentit, sic enim idem sentiret simul, &
non sentiret. Sic etiam non est necesse ut dis-
sensum præbeat doctrinæ, quam putat esse de
fide; hoc enim dementiæ esset.

Tandem etiam ad hanc pertinaciam non
requiritur ut quis directè velit se auctoritati
Ecclesiæ opponere, sicut ad formalem inobe-
dientiam requiritur, intentio contraveniendi
præcepto superioris. Econtra verò ab hac per-
tinacia non excusatur, qui sentiens contra Ec-
clesiam dicit se paratum corrigere, dummodo
argumentis convincatur; cum hoc enim stat
quòd resistat auctoritati Ecclesiæ, cum non
fidsi

fidei & testimonio Ecclesię, sed solis argumen-
tis se velit submittere. Uti etiam si quis paratus
sit viro docto asserenti credere, non verò Ec-
clesię proponenti.

His præsuppositis, duo requiruntur ad per-
tinaciam inventam in formali hæresi. Unum
ex parte intellectûs, alterum ex parte volunta-
tis. Quod Cajet. 2. 2. q. 11. a. 2. & Cano de
locis lib. 2. c. 9. §. Ratio igitur, secutus Cajet.
sic demonstrat. Fides enim consistens in assen-
su intellectus, perficitur ex consensione vo-
luntatis, in eo qui rem quam credit cognos-
cit esse Catholicam veritatem. Ergo etiam,
infidelitas dissensu intellectus perficitur ex
consensione voluntatis in eo qui rem cui
assentitur, cognoscit esse contra Ecclesię
communē fidem; Contrariorum enim eadem
est ratio. Consistit ergo pertinacia inventa in
hæresi formali, in voluntate resistendi do-
ctrinæ, quam novit esse Ecclesię Catholicæ.
Quod confirmat Canus auctoritate S. Augu-
stini tom. 7. lib. 4. de Bapt. contra Donatist.
cap. 16. ubi sic inquit: *Constituamus aliquem
id sentire de Christo, quod Photinus opinatus est,
existimantem ipsam esse Catholicam fidem,
istum nondum hereticum dico, nisi manifestâ
sibi doctrinâ Catholica fidei resistere maluerit, &
illud quod tenebat elegerit.* Præterea qui sic
tenet errorem fidei contrarium, ut non sit
paratus ab Ecclesiâ corrigi, sine dubio est
hæreticus ut August. ad Glorium & Eleusium

affirmat. Et habetur c. *Dixit Apostolus*. Sed qui videt suam opinionem adversam esse Catholicæ fidei, & adhuc in ea permanet, hic non est paratus ab Ecclesiâ corrigi, cuius auctoritatem rejicit & contemnit, ac proinde verè est hæreticus. Pertinacia igitur quæ hæreticum facit, semper solumque invenitur in eo qui dogma aliquod tenere pergit, cui cognoscit Catholicam sententiam adversari.

Ex quibus inferitur 1. illum non habere pertinaciam hæreticam, qui assentiri non vult propositioni incertæ, licet plerique viri docti existiment esse de fide, quamvis per hoc peccare poterit contemnendo auctoritatem talium virorum.

2. Illum qui ignorat propositionem aliquam pertinere ad fidem Ecclesiæ Catholicæ, licet hoc asseratur ab Episcopo, Pastoribus aut viris doctis ac piis, non esse formaliter hæreticum si non assenserit, quia ejus pertinacia non pugnat cum veritate fidei Ecclesiæ Catholicæ, sed cum eorum sententiâ qui falli possunt & fallere: temerarium tamen esse & habendum de fide suspectum.

ARTI,

ARTICULUS III.

*Quanam ignorantia excuset à formali
hæresi.*

Primò distinguendum est inter ignoran-
tiam Concomitantem & Antecedentem.
Concomitans est quæ simul est cum peccato,
vel alio actu voluntatis; non est tamen causa
ipsius: consistit autem in hoc, quod licet sic
operans sciat hoc quod agit peccatum esse, ita
affectus est, quòd equidem illud faceret: ta-
lis ignorantia circa ea quæ sunt fidei, non
excusat ab hæresi; quia taliter dispositus est,
quòd licet sciret Ecclesiam aliter docere, nol-
let mutare sententiam suam quam elegit. Et
hoc verum est tametsi ignorantia ista esset in-
vincibilis, non enim ex illa ignorantia operatur,
sed cum illa; ita enim constitutus est quòd no-
lit se auctoritati, seu testimonio Ecclesiæ Ca-
tholicæ submittere.

Alia est ignorantia antecedens quæ est cau-
sa operis; quia sine illa non faceret, quod sic ig-
norans facit: v.g. si sciret Ecclesiam aliter te-
nere quàm ipse credit, se illi conformaret. Et
hec ignorantia si sit invincibilis seu involunta-
ria, excusat à formali hæresi. Sic docet expresse
S. Th. super Ep. ad Titum. 3. lect. 2. *Eligens, in-
quit, si non est pertinax, sed est paratus corrigi
secun-*

Secundum Ecclesie determinationem, & sic non ex malitia, sed ex ignorantia, non est hæreticus. Difficultas ergo potissima est de hac ignorantia antecedenti si sit vincibilis; & non quomodo-cumq; sed crassa & affectata, Crassa autem ignorantia est quæ facillè sine magna inquisitione vinci potest Affectata autem quæ expressè intenditur, vel quia piget laboris discendi, vel ut tantò liberius possit operari qui illâ laborat.

Prima Sententia est quod neutra ab hæresi formaliter excuset. Quam tenet Soto 4. dist. 22. q. 2. a. 3. §. *Primus casus*, ubi per transennam tantum loquitur de ignorantia crassâ, sed non probat. Citatur etiam S. Bonav. 4. dist. 13. dub. 4. Lopez in instruc pag. 2. c. 20. tit de excom. reserv. Et valentia 2. 2. disp. 1. q. 11. p. 1. diffic. 4.

Quæ sententia Probari potest 1. ex S. Th. 1. Corint. 11. lect 4. ubi agens de hæresi dicitur *Non possunt autem à tali errore propter simplicitatem aliquam excusari, præcipuè quantum ad ea de quibus Ecclesia solemnizat, & quæ communiter versantur in ore fidelium, sicut mysterium Trinitatis, Nativitatis Christi, & alia huiusmodi. Et quod l. 3. art. 10 in corp. In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri: in talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent qui secuti sunt opinionem Arii, Nestoris, & aliorum hæresiarum.*

nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus erroneam opinionem sequatur. Quod ad minus intelligi debet de ignorantia crassa & affectata.

2. Prob Ratione: Error ille contra fidem, licet procedat ex ignorantia; grave peccatum est, à quo numquam excusat ignorantia affectata, quin potius auget peccati malitiam, ergo est peccatum seu error hæreticus. Hæc consequentia Prob. peccatum istud pertinet ad infidelitatem, cum sit error in fide; & cum non sit Paganismus, nec Judæismus, nec Apostasia; erit Hæresis, quia non sunt aliæ species infidelitatis.

3. Si quis ex ignorantia crassa, vel affectata hominem occideret, verè & propriè esset homicida, & incurreret pœnas homicidis debitæ, ergo similiter qui post susceptum Baptismum ex tali ignorantia habet errorem in fide, verè & propriè est hæreticus.

4. Aliàs sequeretur quod numquam, aut rarissimè quispiam esset formaliter hæreticus, quia nemo errat nisi ex aliqua ignorantia. Tum etiam quia omnis hæreticus ignorat veritatem suo errori oppositam contineri in S. Scripturâ, & Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam; nam aliter intelligit S. Scripturam, & aliam putat esse veram Ecclesiam, ergo errat per ignorantiam, & tamen formaliter hæreticus est.

5. Qui vult ignorare quid Ecclesia Catholica sentiat, eo ipso non vult sentire cum Ecclesia,

fiâ, quia hoc sequitur ex ignorantia crassa, aut
faltem ex affectatâ, ergo talis est hæreticus.

Secunda. Tamen sententia, tenet quod etiam
ignorantia crassa excusat à formali hæresi.
Cui in hoc assentior.

Prob. omnis ignorantia excludens pertinacia
excusat ab hæresi, sed ignorantia, etiam
crassa, pertinaciam excludit, ergo ab hæresi
excusat. Maj. patet ex supradictis; Min. vero

Prob. Quia pertinacia requisita ad formalem
hæresim consistit in voluntate resistendi do-
ctrinæ, quam novit esse Ecclesiæ Catholicæ;
sed cum ignorantia crassa talis doctrinæ, non
stat voluntas ei resistendi, ergo nec pertinacia,
& consequenter nec hæresis formalis. Imo
cum tali ignorantia optimè stat quod aliquis
paratus sit se doctrinæ Ecclesiæ (si illam cog-
nosceret) submittere, licet ob negligentiam
ipsam de facto ignoret: alioquin non esset tan-
tùm ignorantia antecedens, sed consequens.

Major autem difficultas est de ignorantia
affectata. Canus de Locis lib. 12. c. 9. tamen si
idem sentiat de ignorantia crassa, non tamen de
affectata, quia affectatus error fit ex electione,
nec paratus est corrigi qui datâ operâ instru-
ctionem, & doctrinam Ecclesiæ declinat.

Notandum tamen cum Sanchez in sum.
lib. 2. cap. 7. n. 23. ignorantiam dupliciter posse
affectari. Uno modo ex falsa opinione contra
Ecclesiam, contemnendo ejus auctoritatem, &
doctrinam, licet ipsam ignoret, Hæc ignoran-
tia

tiã nullatenus excusat, quia sic ignorans non est paratus mutare errorem, aut ab Ecclesia corrigi. Similiter si quis affectet ignorantiam ut liberius erret in fide, est hæreticus, quia sic recedere ab Ecclesia est magis voluntarium, & sic non est sine pertinacia, cum nolit Ecclesiæ subjici. Alio verò modo affectari potest hæc ignorantia ex negligentia, & tædio addiscendi eã quæ credenda sunt, ut liberius vivat vel ex alia simili causa. Quã distinctione præmissã.

Dici potest quòd ignorantia secundo modo affectata, etiam à formali hæresi excuset sicut crassa, licet non à peccato. Ratio est; quia tunc etiam abest pertinacia, cum non excludat promptum animum mutandi sententiam secundum doctrinam Ecclesiæ, Imo ideo affectat nescire, ne dum deberet se Ecclesiæ subjicere, impediretur à liberiore vita. Non ergo affectat nescire ut non credat, sed ut liberius vivat. Ita sentit ibidem Sanchez pro qua etiam citat Aragon 2. 2. q. 11 a. 2. col. 8. & Bannes 2. 2. q. 11. art. 2. §. *sed quæret quis* Azor. tomo 1. l. 1. Instit. e. 14 q. 9. & l. 8. c. 8. q. 4. & c. 9. q. 8. Ledesma tomo 2. sum. tract. 1. cap. 6. post 4. concl. diffic. 2.

Ad 1. Arg. Resp. S. Thom. ibi loqui quoad forum externum secundum præsumptionem Ecclesiæ, quia non videtur fieri posse, quòd ea quæ in omnium Catholicorum ore versantur, & ab Ecclesiã solemnizantur, ab aliquo inter fideles habitante ignorentur. Vel intelligi potest de hæresi

hæresi imperfectâ, quæ pertinaciam non requirit, quia non facit absolutè & simpliciter hæreticum, sic ipsum explicat Canus ubi supra, Licet ergo affectata ignorantia modo secundo, ab hæresi excuset, non tamen à peccato, quod satis est ad intentum S. Thom.

Ad 2. Resp. Illum errorem & peccatum reductivè tantùm] pertinere ad hæresim formalem, non autem directè, sicut cætera peccata ex ignorantia commissa reducuntur ad speciem cuius essent si scientes committerentur. Et ideo dici potest hæresis imperfecta. Verum quidem est, quòd ignorantia affectata potius augeat peccatum quàm minuatur, hoc tamen intelligendum est secundum affectum unde procedit; cum igitur talis solùm affectet liberiores vitam, in hoc genere peccatum augebit, non autem in genere infidelitatis quam non directè affectat.

Ad 3. neg. consequentia. Et disparitas est, quia ad homicidium & alia peccata non requiritur scientia tamquam circumstantia ex parte objecti, sed tantùm ratione genericâ, ut sint voluntaria: ideo ex tali ignorantia hominem occidens est formalis homicida. Ad hæresim autem requiritur scientia, tamquam essentialis circumstantia tenens se ex parte objecti, quia sine illa non invenitur pertinacia ad hæresim requisita. Ac proinde sublatâ illâ scientiâ per quamcumque ignorantiam, licet maneat voluntarium sufficiens ad culpam, non tamen

tamen sufficiens ad hæresim perfectam seu formalem.

Ad 4. negatur sequela : licet enim hæresis possit esse cum ignorantia concomitante, non tamen cum ignorantia quæ notitiam auctoritatis & doctrinæ Ecclesiæ excludit, nisi sit affectata primo modo scil. ex contemptu Ecclesiæ.

Ad 5. Resp. Aliud esse non velle scire aut sentire id quod sentit Ecclesia ex contemptu ipsius, & sic esset hæresis; Aliud nõ velle sentire quod sentit Ecclesia, propter alium finem, v.g. liberioris vitæ.

Ex dictis potest colligi quàm multi sint in partibus hæreticorum qui non sunt formaliter hæretici, sed tantum negativè, & quòd fides Catholica non sit ipsis sufficienter proposita; licet enim ab illis quorum curæ subsunt, scilicet parentibus & magistris hæreticis & pseudo-ministris de illis sæpè audiant & instruantur quid Papistæ, ut dicunt, teneant; tamen hoc non fit nisi cum derisionibus, calumniis, & mendaciis; dum describitur Summus Pontifex tamquam Antichristus, & bestia Apocalypica, & Ecclesia Romana quasi idololatra, & sic de aliis, in quibus à pueritia imbuuntur, & consequenter absterrentur tamquam à doctrina carente omni credibilitate. Et sic pejus ipsis est quàm si de fide Catholica nihil unquã audivissent. Unde passim rudiores laborant invincibili ignorantia eorum quæ ad credendũ, aut pertinaciter discredendum scire deberent.

Unde

Unde tales non incurrunt excommunicationem bullæ Cœnæ, quæ non tantum contumaciam, sicut quæcumque major excommunication, præsupponit, sed etiam pertinaciam, ad formalem hæresim requisitam. Imo inde etiam potest inferri tales rudiores laborantes ignorantiam invincibili, circa multa mysteria fidei, dummodo credant illa quæ sunt de necessitate mediæ, in illa fide posse salvari, supponimus tamen quod baptizati sint; & inde habeant habitum fidei, hic enim in ipsis non est amissus, cum fides infusa non perdat nisi per infidelitatem formaliter oppositam, sic etiam tenet Layman, lib. 2. tract. 1. c. 12. n. 3.

Hoc tamen dici non potest de illis qui non credunt illis quæ sunt de necessitate præcepti ex ignorantia crassa vel affectata; licet enim hæc excuset ab excommunicatione; dummodo talis sit de qua ante locuti fuimus, nullatenus tamen à peccato mortali, uti jam sæpius dictum fuit.

ARTICULUS IV.

An dubius in fide sit hæreticus.

Supponimus ante omnia, non sufficere ad hæresim dubium indeliberatum, seu motum subitaneum absque consensu voluntatis. Uti nec importunas vexationes, quibus sæpè

torquentur anxix & scrupulosæ conscientix.

Similiter etiam non agitur de dubio quo aliquis hæret, an aliquid sit de fide, eo quod ignoret utrùm Catholica Ecclesia ita teneat. Quæritur ergo de dubio, quo licet aliquis novit propositionem aliquam doceri ab Ecclesia Catholica, nihilominus dubitat an vera sit. Pro quo adhuc distinguendum est inter dubium positivum, & dubium negativum. *Negativum* est quando propositâ aliquâ veritate, aliquis suspendit actum, nolens aut negligens examinare motivum veritatis, vel ad alia cogitanda se divertit. De hoc etiam dubio non agitur. *Positivum* autem est quando quis reflectit super propositionem quæ ab Ecclesia Catholica docetur, & tamen dubitat an vera sit. Et de hoc dubio in præsentî agitur, an stare possit sine formali hæresi.

Pro parte negativa arguitur 1. hæresis (utî patet ex diffinitione ipsius supra examinata) consistit in electione pertinaci contra doctrinam fidei Catholicæ, quibus autem non habet talem electionem, sed quasi pendulus hæret quidnam eligendum sit.

2. Hæresis est error contrarius fidei, error autem formalem assensum seu dissensum importat, qui non reperitur in dubitante.

3. Fides & Hæresis sunt habitus extremè oppositi, inter quos mediat dubium, quod nec assensum, nec dissensum includit, sed inter utrumque hæret.

Dicen-

Dicendum tamen quod deliberatè & positivè dubitans de articulis fidei an veri sint, formaliter sit hæreticus. Hæc conclusio est communis. Et Prob. 1. Ex cap. de hæreticis 1. *Dubius in fide infidelis est.* Quod quidem aliqui intelligunt non de infidelitate oppositâ fidei Catholicæ, sed de infidelitate morali veritati contrariâ. Sed contrarium patet ex titulo cum agatur ibi de hæreticis.

Prob. 2. Ex Clement. 1. de Summa Trinit. §. Porro ubi hæretici dicuntur, tam qui negant animam esse immortalem, quàm qui de illa veritate dubitant. Idem autem est de aliis veritatibus fidei.

Etiam S. Bern. lib. 5. de consid. c. 2. *Fides ambiguum non habet, & si habet, fides non est.* Item Hugo de S. Vict. lib. 1. de Sacram. p. 10. cap. 2. *ubi dubitatio est, fides non est.*

3. Prob. Ratione: formale seu positivum dubium procedit ex cognitione, quâ judicatur motiva alicujus propositionis non esse sufficientia, ut intellectum convincant, vel ad assentiendum inducant; sed qui habet tale iudicium de insufficientia motivi ad assentiendum veritatibus fidei, est hæreticus, ergo sic dubitans hoc ipso est hæreticus. Maj. Prob. Dubium positivum non consistit in sola suspensione omnis actus, sed solum in suspensione actus assensus vel dissensus, circa ipsam veritatem propositam, non autem circa motiva suspensionis: verè enim & positivè iudicat motiva esse

esse insufficientia ad assentiendum propositæ veritati. Min. verò Prob. Judicare divinam revelationem propositam per Ecclesiam non esse sufficientem, ad assentiendum iis quæ sic proposita sunt, est hæreticum, quia hoc est judicare, aut Deum non esse verum, aut Ecclesiam Catholicam non esse infallibilem.

Confirm. fides requirit certum & firmum assensum de omnibus credendis, dubium verò certum & firmum assensum excludit, ac proinde dubium stare non potest cum habitu fidei. Nec satis est quod reliquis articulis firmiter & certò adhæreat, licet quoad unum dubitando sit incertus; quia sicut discredens uni articulo omnibus discredit: sic dubitans de una veritate fidei, de omnibus dubitat, & de nullo est certus.

Ad 1. Argum Resp. Quod ad infidelitatem seu hæresim sufficiat pertinax adhæsiō seu electio motivi dubii, quo excluditur certitudo essentialiter ad fidem supernaturalem requisita.

Ad 2. & 3. Res non solum errari posse circa ipsam veritatem creditam, sed etiam circa motivum; qui autem dubitat, in hoc errat quòd judicet motivum Ecclesiæ non sufficere ad assensum fidei.

Ex dictis sequuntur hæc Corollaria.

1. Habens anxiam conscientiam per motus subitaneos & indeliberatos dubii positivi in materia fidei, non est hæreticus imo nec peccat contra fidem: ad peccandum enim, maximè

H

contra

contra fidem, matura requiritur deliberatio
 Consulendum proinde ut tales motus negligenter
 & contemnat, nec se affligat quòd abjicere non
 possit, quia hoc est sæpè impossibile, maxime
 in laborantibus forti & turbatâ phantasiâ. Tale
 igitur dubium ex infirmitate procedit.

2. Dubitans de fide nondum sufficienter
 propositâ, non est hæreticus, imo sic regulari-
 ter disponuntur paulatim magis & magis qui
 ad fidem convertuntur. Et tale dubium prove-
 nit ex ignorantia.

3. Dubitans de aliqua propositione num
 de fide, seu ut talis ab Ecclesia proposita, non
 est hæreticus.

4. Audiens fundamenta hæreticorum, quæ
 tam fortia ipsi videntur, ut non possit illa sol-
 vere, per hoc non censetur dubius esse, aut in-
 constans, aut infirmus in fide, dummodo capti-
 vet imbecillitatem intellectûs sui, sub auctori-
 tate Ecclesiæ Catholicæ.

ARTICULUS V.

*An hæretici pœnam Excommunicationis
 incurrant ipso facto.*

Certum est quòd illi qui tantum errant in
 fide ex mera ignorantia invincibili, & qui
 tantum materialiter dici possunt hæretici,
 pœnam

pœnam Excommunicationis non incurrant: sicut enim defectu pertinaciæ excusantur à peccato hæresis, quæ pertinaciam requirit, multò magis excusabuntur à pœna Excommunicationis, quæ contumaciam requirit. Ac proinde rudes & simplices personæ hanc pœnam non facillè incurrunt.

Inquiritur ergo de hæresi formali tam internâ quàm externâ Et quoad merè internam non est dubium, quia enim Ecclesia non iudicat de merè internis, ideo neminem punit propter tales actus.

Similiter non incurritur excommunicatio ob hæresim merè externam sine interna, censura enim illa fertur contra veros hæreticos, tales autem non sunt, qui externè tantùm, & non internè sunt hæretici.

Reducitur igitur tota quæstio ad hæreticum qui internam & formalem hæresim externo actu manifestat. Et dicimus talem ipso facto quo internam hæresim externè manifestat, etiam nemine præsentè, incidere in excommunicationem majorem. Et ratio est, quia tam in Bulla Cœnæ, quàm in aliis bullis prioribus, sententia excommunicationis fertur contra omnes hæreticos, & clarè exprimitur quod statim ipso facto sine ulteriore fulminatione incurratur: ergo de hoc non est dubitandum quantum ad formales hæreticos, qui internam hæresim externè manifestant. Dixi etiam nemine præsentè, quia licet sine alicujus præsentia

sentia maneat hæresis occulta, non tamen interna tantum, sed etiam externa quæ jurisdictioni Ecclesiæ de exterioribus judicantis, per talem licet occultum actum subicitur.

Notandum tamen est quòd illa signa externa debeant esse talia, quæ vel ex natura sua vel ex intentione operantis ad manifestationem dirigantur. Si autem signa illa indifferètia sint, nec ad hoc directa, probabilius est quòd non sufficiant ad incurrendam excommunicationem.

Objicies illud Apostoli ad Tit. 3. v. 10. *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota.* Ergo antequam pœnitentiæ excommunicationis à quopiam incuratur, requiritur una aut duplex admonitio seu correptio. Per devotationem enim excommunicatio intelligitur, quia ipsius effectus est. Et S. Th. ad illum locum dicit quòd Ecclesia non statim condemnat, sed post primam aut secundam correptionem. Ex quibus videtur concludi hæreticum non esse excommunicatum ipso facto.

Resp. 1. Apostolum velle ut hæreticus semel aut iterum corripiatur, antequam ut incurabilis omnino ab Episcopo deferatur, ut non habeat excusationem.

2. Illam doctrinam Apostoli habere locum tantum de excommunicatione lata ab homine, quæ requirit præviã admonitionem, ut habetur *c. in presentia. & c. Sacro de sent. excommunicat.* Excommunicatio autem lata à jure ho-

D
non req
admoni

A

I

T A

re
fidelibu
catione
men ob
timoran
solos h
ctum fi
in Con
etiam p
cretum
dala,
conscien
deincep
rum ad
quibusc
cumque
suspensi
jure ge
vel ali
sticum

no

non requirit. Ipsa enim lex dum fertur prævia admonitio est.

ARTICULUS VI.

*In quibus liceat cum hæreticis
communicare.*

T Ametsi olim vitandi essent omnes Hæretici, quomodocumque cogniti; nec à fidelibus admitti possent ad ullam communicationem sive civilem, sive Religiosam; Tamen ob inquietudinem fidelium habentium timoratum conscientiam, hoc reductum est ad solos hæreticos publicè denuntiatos, quod factum fuit à Martino V. in Conc. Constant. & in Conc. Basileens. sess. 20. confirmatum, uti etiam postea sub Leone X. sess. 10. Quod decretum Martini sic habet. *Ad evitanda scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiiis timoratis, statuitur quòd nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra. prætèxtu cujuscumque sententia aut Censura Ecclesiastica, seu suspensionis, aut prohibitionis, ab homine vel à jure generaliter promulgata teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibi-*

zio, suspensio vel censura hujusmodi fuerit contra personam, collegium, universitatem, Ecclesiam, aut locum certum à iudice publicata vel denunciata specialiter vel expressè.

Quo decreto licet permittatur fidelibus communicatio, tam in divinis, quàm civilibus, cum hæreticis & aliis excommunicatis non denunciatis, non tamen vicissim conceditur ipsis excommunicatis etiam non denunciatis, ut cum aliis fidelibus possint conversari, aut communicare, quia hoc solùm concessum est in favorem fidelium.

Et hoc quidem est quod permittitur fidelibus, dummodo nihil aliud obstet, vitandi enim sunt, imo maximè hæretici occulti, propter periculum perversionis, & sæpe etiam scandali. Præcipuè autem cavendum est conversari cum illis qui in omnibus colloquiis aliqua effutiunt contra fidem Catholicam, calumniando & detrahendo Ecclesiasticis, deridendo Sacramenta & Ecclesiæ cæremonias, quia per hoc inficiunt paulatim mentes pusillorum, imo sæpè etiam majorum, uti experientia satis hæctenus ostendit.

Monendi autem sunt Catholici parentes ne facile tradant proles imbuendas hæreticis Magistris, etiam in primis rudimentis, nec collocent apud hæreticos Mercatores, seu amicos, secreto enim semina aliqua teneris animis pusillorum inferuntur, quæ sæpe post plurimos tandem annos pullulant; & inperceptibiliter inficiunt.

ARTI-

ARTICULUS VII.

*De communicatione cum hæreticis quoad
spiritualem potestatem Ordinis.*

Pro resolutione distinguenda est potestas Spirituales, prout distinguit S. Thom. 2. 2. q. 39. a. 3. his verbis. *Duplex est spiritualis potestas; una quidem Sacramentalis, alia jurisdictionis; Sacramentalis quidem potestas est quæ per aliquam consecrationem confertur. Omnes autem consecrationes Ecclesiæ sunt immobiles, manente re quæ consecratur; sicut etiam patet in rebus inanimatis; nam altare semel consecratum, non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum. Et ideo talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine, qui per consecrationem eam est adeptus, quamdiu vivit, sive in scisma, sive in hæresim labatur. Quod patet ex hoc quod rediens ad Ecclesiam non iterum consecratur. Valide igitur Hæreticus utitur potestate Ordinis, sed non licite. Quod consequenter ibidem probat: sed quia potestas inferior non debet exire in actum, nisi secundum quod movetur à potestate superiori, ut etiam in rebus naturalibus patet, inde est quod tales usum potestatis amittunt, ita scilicet, quod non liceat eis suam potestatem uti, si tamē usi fuerint, eorum potestas effectum habebit in Sacramentalibus, quia in his homo non opera-*

tur, nisi sicut instrumentum Dei. Videatur etiam 3 p q. 82. a. 7. ubi sequentia argumenta objicit & solvit: 1. ex S. August. lib. sent. cap. 15. tomo 3. Extra Ecclesiam Catholicam non est locus veri Sacrificij. Et Leo Papa Epist. 38. & habetur 1. q. 1. cap In Ecclesia Dei ubi dicit: In Ecclesia Dei qua corpus Christi est, aliter nec rata sunt Sacerdotia, nec vera Sacrificia, nisi in proprietate sua natura verus nos Pontifex reconciliet. 2. Ille qui est extra Ecclesiam, non videtur aliquid posse agere in personam totius Ecclesiae; quia omnes orationes proponit in personam Ecclesiae Ergo videtur quod heretici non possint consecrare Eucharistiam, quod tamen spectat ad potestatem Ordinis.

Respondet S. D. ad 1. Quod auctoritates illae & similes, intelligenda sunt quantum ad hoc, quod non recte extra Ecclesiam Sacrificium offertur, unde extra Ecclesiam non potest esse spirituale sacrificium, quod est verum veritate fructus, licet sit verum veritate Sacramenti. Ad 2. Resp Quod Sacerdos in Missa in orationibus quidem loquitur in personam Ecclesiae in cuius unitate consistit; sed in consecratione Sacramenti, loquitur in personam Christi cuius vicem in hoc gerit per Ordinis potestatem; & ideo si Sacerdos ab unitate Ecclesiae praeclusus, missam celebret, quia potestatem Ordinis non amittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi, sed quia est ab Ecclesia unitate separatus, orationes ejus efficaciam non habent.

Objici

D
Obji
Ordinis
saltem
Sacerd
Ecclesi
bere: fid
dicit co
fit fides
tum, ne
ubi sup
Sacerde
Sacram
id quoa
effectum
lica int
tur, pra
fidelita
Ecclesia
sufficit
redibili

A

Vtr

H

Objici potest 3. ad valorem usus potestatis Ordinis v. g. circa Sacramenta, requiritur saltem intentio faciendi quod facit Ecclesia: Sacerdos autem hæreticus qui non credit in Ecclesiam, non potest talem intentionem habere: fides enim intentionem dirigit, ut August. dicit contra Iulian. ergo cum in hæretico deficit fides, nõ poterit validè perficere Sacramentum, nec uti potestate Ordinis. Resp. S Thom. ubi supra q. 64. a. 9. ad 1. si, videlicet hæreticus Sacerdos, *patiatur fidei defectum circa ipsum Sacramentum quod exhibet; licet credat per id quod agit exterius nullum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia Catholica intendit per huiusmodi quæ exterius aguntur, præbet Sacramentum. Vnde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad Sacramentum.* Sed de hac difficultate redibit sermo infra tract. de Baptif. art. 2.

ARTICULUS VIII.

Utrum hæreticus retineat potestatem jurisdictionis spiritualis.

Hæretici nominatim excommunicati, & non tolerati ab Ecclesiâ, amittunt jurisdictionem

H. 5

dictionem

ditionem spiritualement, nec validè efficiunt illos actus qui jurisdictionem requirunt. Quod probat. S. Thom. ubi sup 2.2.q.39.a.3. *Potestas jurisdictionis est, qua ex simplici injunctioe hominis confertur, & talis potestas non immobiliter adheret, unde in Schismaticis & hæreticis non manet, unde non possunt nec absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujusmodi. Quod si fecerint, nihil est actum.*

Dixi & non tolerati, quia licet excommunicati sint, ipso facto quo à fide deficiunt, quamdiu tamen non sunt nominatim excommunicati, seu ut tales denunciati, & consequenter tolerantur ab Ecclesia, non perdunt potestatem jurisdictionis, quam proinde validè exercent. Et hoc in bonum fidelium. Non tamen eandem licitè exercent, quia per excommunicationem omni communicatione, etiam spirituali, privantur; & utrumque conforme est decreto Martini V. cap. ad evitanda scandala uti supra art. 6. retulimus. Quod decretum dudum post mortem S. Thomæ emanavit, & ideo non potuit ejus mentionem facere, & conformiter ad illud resolvere.

Cùm autem hæretici tolerati validè utantur potestate jurisdictionis, licitè possunt alij fideles ab ipsis Sacramenta recipere, secluso tamen scandalo, & periculo perversiois. Et hoc expressè per dictum decretum seu extravag. permittitur his verbis: *Statuitur quòd nemo*
deinceps

deinceps à communione alicujus, in Sacramento-
rum administratione aut receptione, aut aliis qui-
buscumque divinis, prætextu cujuscumque sen-
tentia aut censura Ecclesiastica &c. teneatur
abstinere.

Dices: Alij fideles non possunt recipere ab
excommunicatis, quod ipsi non possunt licitè
conferre, ipsi autem non possunt licitè con-
ferre Sacramenta, cum non possint licitè com-
municare cum aliis fidelibus: quia extravag.
Martini V. nullatenus est in favorem Excom-
municatorum; sed tantum aliorum fidelium.
Ac proinde non est licitum ipsos inducere ad
conferendum Sacramentum v. g. Pœnitentiæ,
quia hoc esset ipsos inducere ad id quod sine
peccato facere non possunt.

Resp. quod licet excommunicatus seipsum
non posset ingerere administrationi Sacramen-
torum sine gravi peccato, rogatus tamen licitè
administrare possit quamdiu non est nomina-
tim denunciatus, uti cum aliis tenet noster Vi-
ctoria Sum. de Excom. 13. Et ratio videtur cla-
ra: quia alioquin frustra Martinus V. conces-
sisset fidelibus quòd possint in administratione
Sacramentorum communicare cum excom-
municatis toleratis, si hi rogati à fidelibus non
possent illa ipsis administrare; alioquin fideles
cooperarentur peccato ipsorum. Licet enim
decretum illud non sit in favorem Excommu-
nicatorum, quia tamen est in favorem aliorum
fidelium, permittitur indirectè ut uti possint

suâ jurisdictione, dum à fidelibus quibus per-
mittitur ab Excommunicatis Sacramenta re-
cipere, ad hoc faciendum inducuntur.

Dices 2. Qui est præcisus ab Ecclesia non
potest in Ecclesia habere rationem superioris
per jurisdictionem, sed hæretici etiam tolerati
præcisi sunt ab Ecclesia, ergo nō possunt in illa
exercere jurisdictionem, maximè spirituales.

Resp. Determinationem præcisionis quæ
est pœna Ecclesiastica, ab ipsa Ecclesia depen-
dere, ergo cū ipsa determinaverit per Marti-
num V. quòd fideles communicare possint cū
excommunicatis toleratis in administratione
Sacramentorum, non sunt ita præcisi ut perdi-
derint jurisdictionem.

Ex dictis sequitur, quòd circa scandalum &
perversionis periculum licitè possint fideles
confiteri Excommunicato tolerato, & quòd
ipse rogatus licitè possit hoc Sacramentum
(uti & alia) administrare. Et hoc intelligitur
etiam extra casum necessitatis, cum Pontifex
nullam circa hoc limitationem apposue-
rit.

Inquires quid ergo facere debeat excom-
municatus toleratus ut audiat confessionem,
cū in statu peccati mortalis in nullo casu
liceat Sacramenta conferre?

Resp. Conetur se ex statu peccati mortalis
liberare per contritionem de peccatis suis,
quod etiam facere potest hæreticus Sacerdos si
velit, si autem nolit, sibi imputet; fidelis au-
tem

tem petens utitur jure suo, cui potest alter licite satisfacere, si velit.

Nihilominus tamen quando nulla est vera necessitas, contra charitatem ageret qui hæreticum quem scit non administraturum Sacramentum v. g. Pœnitentiæ debitâ dispositione, ipsum ad hoc induceret. Secus tamen si adesset necessitas, aut gravis utilitas, nec ullus alius inveniretur.

Imo in casu necessitatis v. g. in articulo mortis cum nullus alius haberi potest; non tantum est licitum, sed obligantur fideles confiteri excommunicato, etiam denunciato & non tolerato, quia in illo casu nulla est reservatio uti colligitur ex Conc. Trid. sess. 14. c. 7. *in Ecclesiâ Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ita omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.* Et cum Conc. generaliter dicat omnes Sacerdotes nullis exclusis, inter illos etiam Excommunicati denunciati includuntur. Ac proinde in casu articuli mortis, dum alius haberi non poterit, nisi excommunicatus Sacerdos, & ipse tunc habeat potestatem absolvendi, non tantum poterit, sed etiam tenebitur moribundus, conscius sibi peccati mortalis, taliter Excommunicato confiteri.

ARTICULUS IX.

*An licitum sit sepelire hæreticos notorios
non tamen denunciatos, in
loco sacro.*

DIversa sunt decreta in jure Canonico prohibentia sepulturam hæreticorum in loco sacro, sive Ecclesiasticâ sepulturâ. Sic expressè habetur Clement. 1. de sepulturis, & c. *Sacris* de sepulturis, ubi sic dicitur: *Sacris est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui prius erant ab Ecclesiasticâ unitate præcisi.* Quibus si addatur extravag. Martini V. *ad evitanda*, clarè infertur quòd sepultura Ecclesiastica neganda non sit hæreticis etiam notoriis, dummodo non sint nominatim excommunicati seu denunciati; hoc in primis colligitur ex Clement. I. & ex c. *Sacris* jam relatis; ubi ratio negandi sepulturam ponitur *ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis.* Ac proinde bene sequitur, quod illis communicare possimus defunctis, quibus communicare potuimus vivis: cum igitur hoc concedatur per Bullam *ad evitanda*, etiam primum erit licitum, sepeliendo hæreticos

hæreti
siastica

An lo

QU

ex c. c
materia
sepeliri
men p
non al
Et sic
ad 4
sepultu
officia
illa, q
debem
dictum
cum h
Excom
etiam l
tiati. H
tract. s
Conin

hæreticos non denuntiatos in sepultura Ecclesiastica, seu in loco Sacro.

ARTICULUS X.

An locus Sacer violetur per sepulturam hæretici non denuntiat.

QUòd per sepulturam hæreticorum locus sacer violetur seu polluetur, colligitur ex c. *consulvisti* de Consecr. ubi dicitur: *Cemiteria in quibus Excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt.* Quod tamen post decretum seu extravag. Martini V. non aliter intelligi debet quàm de denuntiat. Et sic tenet Navar. lib. 5. de Hæret. consil. 10. ad 4 ubi ait: Ratio quare per Excommunicari sepulturam Ecclesia excretur, & Missa & alia officia divina publicè ibi non debeant fieri, est illa, quod cui non communicamus vivo, non debemus communicare mortuo, ut habet prædictum c. *Sacris*, quæ ratio cùm non habeat locum hodie per extravag. *ad evitanda*, nisi in Excommunicatis denuntiat, non habebit etiam locum in sepultura hæretici non denuntiat. Hæc Navar. Idem sentiunt Layman lib. 5. tract. 5. c. 5. n. v. ubi citat Victoria, Suarez, Coninck & alios.

ARTI-

ARTICULUS II.

*An Catholicus validè & licitè accipiat
beneficium à Patrono
hæretico.*

QUæstio ista dependet ab alia: scilicet
utrum Patronus hæreticus perdidit per
hæresim, & excommunicationem, jus patrona-
tus, si enim perdidit, nullus superest locus
quæstioni; invalidè enim confertur aliquid
à non habente jus conferendi.

Certum est autem quòd hæreticus seu Ex-
communicatus publicâ denuntiatione, non
possit validè beneficium conferre, quia jus pa-
tronatus eo ipso quo sic denuntiatus fuit, per-
didit. Ita Navar. lib. 3. Conf. 1. de jure Patron.
Et ex illo Sanchez Conf. mor. lib. 2. c. 3. dub. 51.
n. 10. ubi multos juristas citat.

Dubium ergo solum est de hæreticis tole-
ratis seu denuntiatis, an per extravag. *ad evi-
tanda scandala* hoc ipsis permittatur, ut si ha-
beant jus patronatus, istud retineant. Aliqui re-
solvunt negativè, & quod tantum ipsis conce-
datur ut exercent ea quæ ipsis competunt ra-
tione publici officij, quod non invenitur in ju-
re patronatus. Sic tenet Covarr. c. *Alma Mater*
1. p. 6. 7. n. 9. & Henriq. de Excom.

Tenen-

Tenendum tamen est quod post emanationem extravag. jam toties citatæ hæreticus notorius (non tamen denunciatus) non perdat jus patronatus. Sic tenet Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 22. n. 31. Qui se fundat in eo quod Ecclesia ibi permittat communicationem cum excommunicatis toleratis, propter bonum commune, ne plurima inde oriantur scandala, multiq̄ue detectâ postea excommunicatione de suo statu dubitent, & sic timoratis conscientis non satis consuleretur. v. g. si hæreticus occultus contulisset beneficium tamquam patronus, & post longam possessionem innotesceret quod tempore collationis fuisset hæreticus, & consequenter perdidisset jus patronatus, fieret turbatio, & damnum aliis fidelibus quibus malis voluit Martinus V. providere. Dices: Quod per hoc quod hæreticis relinqueretur jus patronatus, Martinus V. favisset ipsis, jus quippe illud magnum est beneficium. Resp. Quod Pontifex indirectè tantum faverit hæreticis, propter bonum aliorum fidelium, quod directè intendebat.

Quo præsupposito, dicendum, quod hæreticus quantumvis notorius, non tamen publicè denunciatus, non perdat jus patronatus, quod ante hæresim habuerat, ac per consequens valida sit collatio beneficij quod in illo statu fuit collatum; dummodo accesserit collatio sive approbatio legitimi Ordinarij. Ita Lessius in opere

opere posth. V. Beneficium casu 6. Et patet ex dictis; nec opus est ulteriori probatione.

Requiritur tamen collatio seu approbatio legitimi Ordinarij, quia hoc etiam requiritur licet Patronus sit Catholicus, Cujus ratio est quia Patronus, maximè laicus, non habet facultatem conferendi jus in re, sive Dominium, sed tantum jus ad rem: per collationem autem seu institutionem ordinarij confertur jus in re. Unde qui aliter, scilicet ex vi solius colloca- tionis Patroni laici, beneficium aliquod possede- rit, ejusque fructus perceperit aut velit percipere, censebitur intrusus, & sic inhabilis fiet ad idem beneficium, nisi in hoc dispensetur. Quod sæpe usui potest venire in locis ubi adhuc hæ- retici retinent sibi per hæreditatem jus patro- natus aliquorum beneficiorum, quæ si ab ipsis alicui Catholico habili conferantur, ipse potest acceptare, si statim recurat pro institutione ad Ordinarium, si est, vel ad Nuncium Apostoli- cum in defectu Ordinarij.

ARTICULUS XII.

Vtrum liceat dare pretium Patrono Hæ- retico pro beneficio sine simonia.

CAsus quæsti potest esse: multa sunt bene- ficia Ecclesiastica in confœderatis Pro- vincijs,

vinciis, quorum collatio seu potius præsentatio pertinet ad certas familias, habentes ab antiquo tempore jus Patronatus: Vacante uno ex his beneficiis multi Hæretici pretium offerunt ut illud accipiant. Quod sciens Catholicus aliquis, beneficii capax, ut impediatur ne iterum hæretico conferatur, offert etiam notabile pretium ut id ipsum sibi acquirat. Quæritur utrùm licitè? Lessius ubi supra, hanc difficultatem aliis verbis proponit, videlicet, an sit licitum emere ab hæreticis beneficium. Et meritò respondet negativè: emere enim aut vendere beneficia Ecclesiastica manifesta est Simonia. Consilium tamen suggerit, ut beneficii illius collatio petatur à Summo Pontifice, & una dispensatio ut cum patrono hæretico (licet injustè se pro patrono habeat, si sit denunciatus) possit transigere de fructibus beneficii annexis, sine involutione ipsius beneficii, Pontifex enim non facilè dispensabit ut pretium detur pro ipso beneficio propter scandalum, bene tamen in redemptione fructuum, qui injustè ab hæreticis obrinentur.

Sed hæc resolutio tantùm prodest quando hæreticus propter denuntiationem à jure patronatus excidit. Non verò quando non est denunciatus, sic enim retinet istud jus, si propter alia non amiserit. Utrum tunc non liceat pretium offerre titulo redemptionis injustæ vexationis, ut impediatur ne beneficium hæretico conferatur?

Pro

Pro parte negativa facit, quòd redemptio vexationis locum non habeat, nisi pro illo cui jus acquisitum, quod non invenitur in casu nostro.

Pro resolutione notanda est doctrina Cajet. in Opusc. tomo. 2. tract. 6. de simonia. cap. 3. quâ distinguit redemptionem vexationis, unam quæ propriè dicitur talis, quæ tangit aliquem in particulari, & illud jus non læditur, nec aliquis in hoc dici potest vexari, nisi qui jus acquisivit saltem ad rem. Alia est quæ concernit Ecclesiam, cui semper est jus acquisitum ut habeat dignos ministros, Pastores, Canonicos & alios beneficiarios. Patroni autem obligantur ad hoc ut non nisi dignis illa cõferant; Quia tali intentione sunt à fundatoribus instituta, & cum hoc onere virtualiter successoribus est jus Patronatus relictum. Licitum est autem, imo opus magnæ charitatis, cooperari (etiam dato notabili pretio) ad redimendam injustam vexationem Ecclesiæ, & impediendum ne beneficia illa conferantur indignis, & præcipuè hæreticis.

Sed statim se offert nova difficultas, quam etiam consideravit ibidem Cajetanus: Quod ex dictis quidem bene sequatur, quòd sit licitum oblato etiam pretio redimere vexam Ecclesiæ, non autem suam; quia ipse nullum habet jus; si autem pecunias offerret heretico Patrono ut sibi illud beneficium acquireret, nõ tam Ecclesiæ quã suam causam ageret: Propterea Cajet.

concludit hoc non licere, sed tantum procurare per pecunias ut conferatur digno, per quod injusta vexa Ecclesiæ redimeretur.

Nihilominus tamen cenſeo licitè fieri poſſe ſine ſimoniâ, ut quis ſic redimat vexationem Eccleſiæ, impediendo ne beneficium hæretico conferatur, aut alteri indigno, ita ut ſimul procuret ut ſibi detur. Sic in ſimili caſu tenet Soto lib. 9. de juſt. q. 6. a. 1. Pontius de Matrim. lib. 5. cap. 18. §. 6. a. 42. Et Leſſius & Caſtro Palaus citati à Verricelli tit. 15. q. 295.

Ratio eſt: Quia primaria intentio offerentis pretium eſt redimere vexam Eccleſiæ, impediendo incapaces & indignos, per accidens autem & indirectè petit beneficium ſibi conferri; *Actus enim agentium nõ operantur ultra eorum intentionem*, uti in jure dicitur. Tum quia vix ſeparabile eſt, petere ab hæretico patrono ut beneficium non conferat indigno, ſcilicet hæretico, & non nominare ſe, aut alium idoneum Catholicum cui conferatur. Aliud tamen eſſet ſi intentio primario ferretur in hoc ſecundum, quia reſpectu ſui non habet locum redemptio vexæ, uti dictum eſt.

Eandem ratione poſſet quis tranſigere cum beneficiario, pro reſignatione talis beneficii oblato pretio.

Dices: Ex hoc fundamento poſſet aliquis etiã in partibus Catholicorum palliare ſuam Simoniam titulo redemptionis vexationis Eccleſiæ

siæ, timendo quod nisi ipse prætenderet, etiam pretio oblato, conferretur indigno: Et quia unusquisque se præ aliis dignum existimat, passim Simonia per hoc palliaretur.

Resp. Hoc non sequi; in partibus enim Catholicorum Ecclesia sic non vexatur, ipsa enim potest remedium adhibere non admit- tendo indignos, sed repellendo, maxime cum Patronus non proprie conferat, sed solum præ- sentet, & vera collatio fiat ab Ecclesiâ.

ARTICULUS XIII.

An Catholici emere possint bona fidelium in justo bello ab hæreticis capta.

Pro resolutione hujus dubii adducit Pey- rinus tom. 3. Privil. in addit. c. 4. num. 30. & 31. Aliqua decreta S. Congreg. uni- vers. Inquisit. data ad instantiam R. P. Fran- cisci Longobardi Ord. Minimorum, Missio- narii Tuneti in Africâ, ratione quorundam casuum ab ipso propositorum; quorum quin- tus erat: utrum Christiani Tuneti & in illis locis commorantes, possint emere à Piratis in- fidelibus bona à fidelibus rapta, & venum ex- posita, vel eadem dono accipere, ut in suos usus expendant.

2. Utrum

DE HÆRETICIS. 185

2. Utrum mercatores illorum bonorum peccent & teneantur ad restitutionem, non solum ratione rei acceptæ, sed ratione injustæ acceptionis, tanquam rapientium receptatores, & consequenter teneantur in solidum ad restitutionem, non solum mercium emptarum, sed omnium præterea damnorum Christianis illatorum.

Decretum autem fuit ad 1. casum: *Bona Christianorum à Piratis capta, posse fideles absque noxâ mortali, & onere restitutionis, emptione, donatione, venditione aut alio quocumque legitimo titulo sibi accipere, ac in proprios usus convertere, non obstante quod sint in bello injusto capta.*

Ad 2. autem casum sic fuit responsum: *non teneri talem mercatorem aut eumentem ad restitutionem bonorum raptorum per Piratas &c. Quæ resolutiones approbatæ fuerunt ab Urbano VIII. anno 1630. in congregatione habitâ coram ipso 25. Julii. Merito tamen aliqui in Congregatione addebant; requiri animum restituendi sic empta, recepto pretio dato, si Dominus rerum emptarum compareret.*

Prob. Etiam ratione: quia supponendum est, quòd non sit voluntas Dominorum talium bonorum, ut soli infideles illis bonis fruantur sine ullo fructu suo; ac proinde credendū est quòd supposito quod illis carere debeant, malint quòd cedant in commodū fidelium, quam infide-

fidelium. Imo per hoc quòd fideles sic ementes obligantur restituere suo Domino si compareat, aliquod bonum ipsis sperandum est, quod sperari non posset ab infidelibus eadem bona ementibus.

Sic etiam resolvit Lessius ubi supra in opere posthumo V. *Beneficium* casu 6. n. 14. ubi etiam dicit non licere Catholicis aliter emere bona Ecclesiarum, vel Monasteriorum ab hæreticis occupata seu confiscata, nisi cum animo restituendi ea suo tempore legitimis Dominis, cum omnibus emolumentis & fructibus: omne enim quod vero Domino est injustè ablatum, restitutioni obnoxium est.

Nec refert quòd si Catholici illa non emerent, hæretici emerent aut retinerent & fructus acciperent; Quia etiam ipsi ad restitutionem tenerentur. Consultit tamen ibi Lessius, quoad bona Ecclesiastica in Provinciis confœderatis, ut Catholici illa possidentes agant cum superioribus sive Capitulorum, sive Ordinum, sive quomodocumque dominium prætendentium, & cum illis conveniant, v.g. si sint domus seu conventus, seu proventus aliqujus Religionis, agatur cum Generali eorum, si alii superiores immediati non sint.

Nihilominus tamen probabiliter judico sine tali nova conventionem, seu contractu, posse Catholicos bonâ fide possidentes monasteria, domos, templa vel similia bona immobilia, illa tantisper pacificè sibi retinere, quam-

diu

diu à propriis Dominis occupari non possunt; nec interea obligantur ad interesse, aut quidquam solvendum pro fructibus. Judicandum quippe est hanc esse implicitam & rationabilem voluntatem Generalium, aut aliorum superiorum Dominorum, aut saltem Summi Pontificis, ut illa bona tamdiu quàm ab ipsis quorum sunt, possideri non possunt, possideantur à Catholicis, & ab ipsis conserventur, ut tantò tutius suo tempore Ecclesiæ restituantur. Quod etiam videtur magis conforme supra-positis decretis. Non poterunt tamen ædificia destruere; quia hoc non deserviret ad intentionem Dominorum, qui illa conservari desiderant, nisi aliter conservari non possint.

Superest aliquid dicere de bonis mobilibus; ut sunt calices, & alia ornamenta altarium, & similia.

Resp. Illa statim restituenda esse (recepto tamen pretio dato si bonâ fide empta sint) Ecclesiæ seu Monasterio proprio, si aliqua ipsius communitas supersit. Si autem ignoretur cujus fuerint, sufficit restituere alicui Ecclesiæ, cum conditione dandi vero Domino si inveniatur. Sic resolvit Cajet. tom. 1. opusc. tract. 31. resp. 17. ubi expressè posuerat casum de emptione calicum, & hujusmodi sacrorum vasorum, quorum certus Dominus, aut Ecclesia ignoratur, nisi fortè in communi. v. g. quòd sit alicujus Ecclesiæ, seu monasterii in Hungaria, Belgio, &c. & respondet:

Quòd

Quòd in tali casu, illa vasa sacra & ornamenta restituenda sint Ecclesiæ Christi si ignoretur propria, videlicet alicui alteri ejusdem ordinis, si nec ordo cognoscatur, alicui Ecclesiæ quæalicumque, dummodo Catholica sit, Bonam autem Religiosorum dum proprium monasterium non subsistit, danda sunt Missionariis ejusdem Ordinis si in illis partibus inveniantur, aut si non sint, proximiori conventui, aut cui ipsorum Provincialis tradi ordinaverit.

Dixi supra, quòd non sint restituendi omnes fructus: quod non intelligitur nisi de Catholicis, aut aliis qui bonâ fide inceperunt possidere, aut bonâ intentione in utilitatem verorum Dominorum. Hæretici autem, & malâ fide illam possessionem accipientes, omnimodam debent facere restitutionem.

ARTICULUS XIV.

An liceat cum Hæreticis publicè disputare.

S. Thom. 2. 2. q. 10. a. 7. de hac quæstione expressè agit. Et conformiter ad ejus doctrinam distinguenda sunt duo quæ consideranda sunt in disputationibus de materia fidei. Unum ex parte disputantis, & alterum ex parte audientis.

audientium ; ex parte quidem disputantis est consideranda intentio seu finis, capacitas & modus. Et ex parte audientium, utrùm sint instructi & firmi in fide : An verò simplices, & in fide titubantes.

Quoad 1. intentio seu finis debet esse in disputante, veritatem demonstrare, hæreses confutare, & fideles confirmare. Peccaret autem si disputaret ex dubio quod habet de fide ; dubius quippe in fide est hæreticus, & taliter est dispositus, qui eâ intentione disputationem aggreditur, ut paratus sit fidem relinquere, si contrariæ rationes magis placeant. Quod tamē sic est intelligendum, si semel fuerit sufficienter instructus in fide ; aliud quippe est de illo qui nondum bene instructus, ulterius suam ignorantiam per disputationem, aut ulteriorem inquisitionem intendit superare.

Secunda conditio disputantis est capacitas per doctrinam, seu modum persuadendi : sæpè enim mediocriter doctus aptior est ad fructuosè disputandum, quàm profundè doctus, dummodo in controversiis bene sit versatus, & facilem modum habeat res fidei pro captu audientium proponendi. Si tamen adversarius homo sagax sit, & in suis principiis multum imbutus ; opus est majori capacitate, ut cum illo disputetur. Ideo anno 1630. die 25. Julij cum propositum fuisset in S. Congreg. S. R. E. & universalis Inquisitionis, coram Urbano VIII. an disputandum sit cum infidelibus

delibus, ad hoc provocantibus, sic responsum
& resolutum fuit: *Disputatio de rebus fidei
laicis est prohibita: Sacerdotes nisi valde peritos
ex consilio debent ab ea se abstinere, excusando
se bonis verbis & pretextibus.* Cum igitur re-
quirat non solum peritos, sed valde peritos,
non debet aliquis facile præsumere de suffi-
cienti sua doctrina, ut publicè aut in magno
consortio disputare, audeat cum hæreticis.

Quod confirmari potest ex resolutione S.
Congreg. de propaganda fide data anno 1644.
cùm enim in Turonia indictus esset congressus
inter hæreticos & Catholicos pro stabilienda
una religione in Polonia, & mitterentur litteræ
ipsius congressus ad dictam S. Cong. Referente
Eminentiss. Cardinale Matheo: *Censuit* (scilicet
S. Cong.) *scribi eidem Missionario* (P. D. Joan-
ni Judischo qui litteras Romam miserat) *& re-
prehendi quòd susceperit onus convocandi dictum
conventum, cùm materia de fide Catholica non
possint sine Sedis Apostolicæ speciali mandato tra-
ctari*, sic refert P. Verricelli quest. 58. Et ejusdem
videtur mentionem facere Card. Lugo de fide
disp. 22. sect. 5. n. 143. Qui ibi agit de quibus-
dam conditionibus & modo quo tales conven-
tus seu publicæ disputationes fieri debeant
habito tamen prius consensu suæ Sanctitatis.
Ac proinde quantumvis quis doctus sit, & pe-
ritus, non potest publicam disputationem ag-
gredi, sine tali consensu. Nisi fortè periculū
mora esset, & fides Catholica interea pateretur

D
Per pub
ligitur i
sed qua
uti erat

Laic
coram
provoc
Alexan
inhibem
hibemus
publicè
putare:
nis laqu
commu
five an
dicatur
men m
pœna e
ter pec
est grav
aut ne
Lim
2.2.q.1
eos ind
conting
in cont
mortal
ticulari
certa f
pe est
confun

Per publicam autem disputationem non intelligitur illa quæ fit coram multis præsentibus, sed quæ fit per congressum ad hoc indictum, uti erat casus propositus.

Laicis autem personis etiam hoc non licet coram multis facere, sine tali indictione seu provocatione: hoc expressè cautum fuit ab Alexandro IV. & habetur in cap. *quicumque* §. *inhibemus* de hæreticis in 6. ubi sic dicitur: *Inhibemus quoq; ne cuiquam laica persona liceat publicè, vel privatim, de fide Catholica disputare: qui verò contra fecerit excommunicationis laqueo innodetur* Notandum verò hanc excommunicationem non incurri ipso facto, sive ante sententiam; quod patet ex eo quod dicatur in imperativo *innodetur*. Peccabit tamen mortaliter qui contra fecerit; tum quia pœna excommunicationis non fertur, nisi propter peccatum mortale, tum etiam quia finis est gravis, nempe bonum fidei, ne irrideatur, aut ne rudes scandalizentur & à fide recedant.

Limitant tamen dictum decretum Cajet. 2.2.q. 10. a 7. Bannez, Sylvius & alii, ad laicos indoctos, prout regulariter sunt; si autem contingat aliquem inter ipsos esse doctum, & in controversiis bene versatum, non peccabit mortaliter, si non quidem publicè, sed in particularibus consortiis, (quando inde speratur certa fidei utilitas, uti per experientiam sæpe est visum) imo per hoc interdum magis confunduntur hæretici, dum vident homines alio-

alioquin rudes, adeo firmos in suâ fide, ut ipsorum argumenta tam facile eludant.

Similiter notat Cajet. ibidem ; prohibitionem illam tantum intelligi de disputatione formali & cum hæreticis, non autem de materiali quæ fit gratiâ exercitii, & honoris, ut sæpè fit in consortio Catholicorum inter se, quod tamen semper fieri debet cum magnâ cautelâ, ne inde aliquando occasio accipiat in fide dubitandi.

Circa modum autem disputandi quando ita requiritur, prudenter est procedendum, ne id fiat clamorosè, & verbis duris & contentiosis, monente ita Apostolo 2. Timoth. 2. 14. *Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Et 1. Cor. 11. 16. *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.*

Considerandum est præterea quibuscum disputetur, an sint hæretici valde obstinati, cum quibus non facilè congregiendum est; quia semper id fit inutiliter; uti pulchrè ostendit Tertul. lib. de Præscript. c. 5. *Scripturas, inquit, tales hæretici obtendunt, & hæc suâ audaciâ statim quosdam movent, in ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medicos cum scrupulo dimittunt.* Ac proinde inutile, imo damnosum est, cum hæreticis obstinatis disputare Unde post pauca subjungit: *Fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti*

D
hibenti
accomo
conveni
dixit
causam
nihil pr
nè ut a
cerebri
Tar
tibus t
bene i
lis null
plices
reticis
inquit
dum
& ido
enim
infidel
tas eo
fidei r
Grego
tio in
lentiu
dereli
Al
licita
In 2
de fid
est fir
quod
hibenti

hibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accomodare, hæreticum post unicam correptionem convenire, non post disputationem. Adeo interdixit disputationem, correptionem designans causam hæretici conveniendi. Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi planè ut aut stomachi, quis inear everisionem, aut cerebri.

Tandem Doctor Angelicus agit de audientibus tales disputationes: Et distinguit inter bene instructos & firmos in fide, & coram illis nullum est periculum. Et inter rudes & simplices, quorum aliqui sollicitati sunt ab hæreticis nitentibus corrumpere in eis fidem. Tunc, inquit, necessarium est publicè disputare de fide, dummodò inveniatur aliqui ad hoc sufficientes & idonei, qui errores confutare possint. Per hoc enim simplices in fide firmabuntur, & tolletur infidelibus decipiendi facultas, & ipsa taciturnitas eorum, qui resistere deberent pervertentibus fidei veritatem, esset erroris confirmatio. Vnde Gregorius in 2. Pastoralis c. 4. sicut incanta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit.

Alii autem sunt simplices qui non sunt sollicitati ab hæreticis de quibus sic prosequitur: In 2. verò casu periculosum est publicè disputare de fide coram simplicibus: Quorum fides ex hoc est firmior, quia nihil diversum audierunt, ab eo quod credunt. Et ideo non expedit eis, ut

194 TRACTATUS IV.

verba infidelium audiant disputantium contra fidem. Vide Tertull. ubi supra. Ubi etiam ostendit quod non sit disputandum cum hæreticis ex SS. Scripturis, quia quædam non recipiunt, & quas recipiunt falsificant, aut in falsum sensum retorquent. Quid promovebis, inquit, exercitatissime Scripturarum, cum si quid defenderis, negetur ex adverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione; nihil censequeris, nisi bilem de blasphemia.

TRAC-